

Priča o zaštiti okoliša u Hrvatskoj zasad se nažalost svodi na pokušaje obračuna s korupcijom, a uspjeh bi u ovom trenutku bio da se umjesto minulom korupcijom bavimo aktualnom, poput ove u Hrvatskim šumama, i drugima koje se događaju na područjima zaštićenima načelima NATURA 2000.

NATURA 2000 je prije svega ekološka mreža proglašena na razini Europske unije, te transponirana u nacionalna zakonodavstva. To nije direktiva, već cijeli niz područja od značajne prirodne važnosti koja su određena dvama direktivama – o pticama i o staništima. Direktiva o pticama ima za cilj zaštititi svih 500 vrsta divljih ptica kojima je Europa prirodno stanište, budući da je 32 posto europskih ptica “u dosta lošem stanju”, ali i ptice kojima je Europa tek postaja na njihovom migratornom putu, kao i močvarna područja na kojima se ptice odmaraju ili gnijezde. Direktiva o staništima pokušava isto učiniti sa biljkama, budući da su i biljke u jednako lošem stanju kao i ptice, i budući da je Europa jako biološki raznolika te je čak 200 staništa dodatno posebno istaknuto kao izrazito rijetko, ugroženo i dom endemskim vrstama; zbog čega podliježe i posebnim stupnjevima konzervacije. Dakle, ukratko, NATURA 2000 je ekološka mreža Europske unije koju čine prirodni stanišni tipovi i staništa divljih vrsta od interesa za Europsku uniju. Njome je obuhvaćeno 36.67 posto kopnenog teritorija RH i 16.26 posto teritorijalnog mora i unutarnjih morskih voda RH, odnosno 29.34 posto ukupne površine RH.

No, kao i obično EU ne propisuje stroge odredbe o tome kako nešto učiniti, već se direktive sastoje od općih načela koje zemlje same razrađuju. Takva logika počiva prije svega na povjerenju u sustav i njegovo kvalitetno funkcioniranje, što je zapravo politički naivno, budući da živimo u društvu prepunom konflikta koje tradicionalno počiva na eksploataciji i komodifikaciji prirode, ne samo za izvlačenje resursa nužnih za preživljavanje čovjeka, nego primarno za profitni interes. Izvještaj Vesne Grgić o uzrocima deforestacije, svjedoči u prilog ovoj nimalo novoj tezi koja je kao rijetko gdje tako opipljiva i golim okom vidljiva na velikim opustošenim šumskim područjima.

Učinkovita zaštita prirode ovisi dakle o mjerama i provedbi osmišljenoj na nacionalnoj razini, podrazumijeva proces koji funkcionira samo na papiru, i sve daje u nadležnost javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže. Te javne ustanove potom određuju kakvi se sve oblici gospodarske aktivnosti smiju provoditi na zaštićenim područjima. A u Hrvatskoj čini se, smije se sve provoditi, pa i rušiti stabla u rijetkim pješčanim plažama u zemlji, izdavati koncesije za istraživanje i eksploataciju fosilnih goriva u novoproglašenim parkovima prirode. Nelegalni otpad smije se nelegalno odlagati u područjima rijeke Zrmanje, u blizini se smiju graditi i zakonita odlagališta otpada, a možemo za namještaj prodavati i jedinu europsku ledenjačku prašumu koja je ostala u Hrvatskoj. Sve se to u

Hrvatskoj može, ne samo u područjima zaštićenima NATUROM, nego i u parkovima prirode kao i u samim Nacionalnim parkovima. Može se izgraditi i benzinske pumpe za jahte u Nacionalnom parku Kornati zaštićenom zbog podmorskog bogatstva, a ne golih otoka. Sve je ovo, u Hrvatskoj, u skladu sa zelenim politikama, u skladu sa zakonom.

Ideja NATURA 2000 jest da se prirodu počne promatrati kao partnersku stranu jednog odnosa. Dakle, Europa nije željela antagonizirati javnost novim ogromnim ograničenjima koja bi onemogućavala općeljudsku i gospodarsku aktivnost u prirodi, već je pokušala naučiti čovjeka da živi s prirodom. EU je to zamislila tako da čovjek “suraduje s prirodom”, možda, na primjer, računa karbonski otisak, pa ako netko želi graditi u takvom području, mora paziti da građevine budu ekološki pozitivne (npr. da se gradi samo od lokalnog materijala, da se mora prikupiti određeni broj ekoloških bodova ako se želi dobiti uporabna dozvola – da je radna snaga lokalna, ili čak da dolazi na posao “biciklom”, da su materijali ekološki obrađivani, a ne uvezani iz npr. Kine, da površina građevine ne smije biti iracionalno velika i ostavljati veliki karbonski otisak i slično. Da krov ne može biti od crijepa uvezenog iz Kanade, nego da mora biti zeleni krov od lokalnih biljaka, da se kanalizacija ne može graditi i spajati na gradsku, nego da se mora proizvesti ekološke WC-e i drugo). U hrvatskoj stvarnosti, tome nije tako, pa je moguće zamisliti i bušotine u neposrednoj blizini parka prirode Dinara, i odlagalište otpada u neposrednoj blizini vodocrpilišta koje napaja 100.000 ljudi pitkom vodom.

Budući da odgovornost za oblik zaštite leži na državi, kako za ekološku devastaciju, tako i za osiguranje ekonomske koristi, EU se makar minimalno potrudila osigurati neke sankcije za neadekvatnu provedu zaštite prirode. Države članice dužne su osigurati adekvatnu provedbu NATURA 2000. Područja u ovoj ekološkoj mreži gube svoj status, ako se brišu s popisa zaštićenih područja, a ako se to dogodi zbog prirodne katastrofe. No, područja se ne mogu brisati s popisa ako su rezultat propadanja uzrokovanoga ljudskom djelatnošću i nemarom države. To za EU znači da država članica nije vodila računa o zaštićenom području, i država je odgovorna za gubitak vrijednosti. To se smatra povredom članka 6.2. Direktive o staništima i smatra se da su područja prepuštena propadanju. Tako već imamo sudske prakse koje su presudile na opisani način, poput slučaja Cascina Tre Pini u Lombardiji. No, porazno je odmah u startu neuspjeh države u očuvanju prirode dokazivati posljednjom opcijom – sudskim putem – onda kada je šteta već počinjena. Pravo pitanje je što treba učiniti da se razvije taj takozvani partnerski odnos s prirodom, jer u tome je zapravo cijela poanta zaštite prirode. Mi o njoj ovisimo i ne možemo je prestati koristiti, za hranu, za sklonište, za odjeću, pa čak i za lijekove ili dokolicu, ali je moramo naučiti poštovati. To znači da naši pokušaji prvo moraju biti usmjereni u sprečavanje devastacije, a to nažalost,

znači hvatanje u koštac s korupcijom. S korupcijom u Hrvatskim šumama, s korupcijom u privatnim firmama koje izvide studije o utjecaju na okoliš, što je tema kojom se rijetko tko bavi. Moramo se također uhvatiti u koštac i sa nepotističkim zapošljavanjima u javnim institucijama koje trebaju štititi prirodu, ali i sa ograničenjima zapošljavanja u javnom sektoru jer su nam potrebni razni oblici ekoloških inspektora na terenu koji će provoditi nadgledanje očuvanja prirode.

Izvor: bilten.org